

ного, творчого, конструктивного мислення. Тому при дослідженні проблеми професійної підготовки конкурентоспроможних педагогів в закладі вищої освіти основна увага має зосереджуватися на формуванні акмесинергетичної позиції майбутніх фахівців, формуванні їх професійної відповідальності, професійної стресостійкості та резильєнтності, готовності до інноваційної діяльності та конструктивного подолання професійних труднощів. Процес формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів орієнтований на перетворення зовнішніх детермінант на внутрішню позицію особистості студента-майбутнього фахівця.

Запропонований підхід до формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів передбачає оптимальне поєднання таких аспектів: опанування теоретичними знаннями, використання тренінгових практик для формування професійної стресостійкості, професійної відповідальності, асертивності, досвіду інноваційної діяльності, формування професійних цінностей та розвитку творчого мислення.

Дослідження передбачає: 1) розроблення й упровадження цілісної системи формування професійної стресостійкості майбутніх педагогів на етапі професійної підготовки; 2) обґрунтування і розроблення комплексної програми формування професійної відповідальності майбутніх педагогів на етапі професійної підготовки; 3) розроблення технології психолого-педагогічного супроводу особистісно-професійного зростання педагогів засобами інформальної та неформальної освіти.

Це і слугуватиме орієнтиром для проведення подальших наукових розвідок, результати яких будуть сфокусовані в моделі системи формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів у закладі вищої освіти. Наступним етапом є розроблення моделі системи формування конкурентоспроможності майбутніх педагогів на етапі професійної підготовки.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Meshko, H.M., Habrusieva, N.V., Kryskov, A.A. Research of professional responsibility of students of technical specialities by means of information and communication technologies. *Journal of Physics: Conference Series: XII International Conference on Mathematics, Science and Technology Education (ICon-MaSTEd 2020)*, 15–17 October 2020, Kryvyi Rih, Ukraine. 2021. Vol. 1840. Issue 1. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1840/1/012052>

2. Повідайчик М. Педагогічні умови формування конкурентоспроможності майбутніх учителів математики. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2021. Вип. 1 (48). С. 329–332. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.48.329-332>

**Ольга ОЛЕФІР**  
(Полтава, Україна)

## СУЧАСНИЙ СТАН ДІАГНОСТИКИ ПОРУШЕНЬ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Національна доктрина розвитку освіти України, Закон України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» передбачають використання ефективних форм, методів,

засобів, а також спеціальної методики навчання дітей рідної мови, формування навичок культурної мовленнєвої комунікації. Проблема порушень формування навичок писемного мовлення у молодших школярів неодноразово були предметом вивчення багатьох науковців Л. Андрусишиної, Л. Белякової, І. Власенко, Л. Єфіменкової, Н. Жукової, Р. Лалаєвої, І. Марченко, О. Мاستюкової, Є. Соботович, В. Тарасун, В. Тищенко, Т. Філічевої, Л. Цветкової, Г. Чиркіної, М. Шеремет, А. Ястребової та ін. Досконале оволодіння навичками писемного мовленням учнями молодших класів є необхідною передумовою для успішного засвоєння предметів шкільного циклу, сприяє формуванню особистості молодших школярів та їх соціальної адаптації. В умовах становлення нової системи освіти України з'являються нові вимоги до формування та розвитку навичок усного й писемного мовлення, якості навчання молодших школярів в цілому, формуються передумови освітнього маршруту й соціальної діяльності в майбутньому.

Навчання учнів читання й письма посідає провідне місце в освітньому процесі, тим самим впливаючи на успішність реалізації права на якісну освіту. Серед учнів молодшого шкільного віку загального закладу середньої освіти поширеність порушень писемного мовлення, за даними різних авторів, становила 6-7% (О. Корнев, 1997), 3-15 % (Т. Пічугіна, 2001), 30% (Л. Парамонова, 2001), 31,8% (Ю. Коломієць, О. Ніжинська, 2012) [3]. Наукові дослідження О. Гопіченко, О. Корнева, І. Лазаревої, Р. Лалаєвої, Т. Пічугіної, Л. Парамонової, Ю. Коломієць, О. Ніжинської та ін. свідчать про збільшення кількості учнів молодших класів ЗЗСО, в яких спостерігаються труднощі в оволодінні навичками писемного мовлення.

Результати авторитетних досліджень О. Жильцова, Г. Каше, Р. Левіної, М. Савченко, Є. Соботович, Л. Спірової та ін. свідчать, що обмеженість мовленнєвого досвіду, особливості психофізичного розвитку, недостатній рівень сформованості психічно-пізнавальних функцій, які забезпечують процес оволодіння навичками письма, створюють специфічні труднощі в навчанні писемному мовленню молодших школярів.

А. Винокур, Е. Данілавічюте, І. Садовнікова, В. Тарасун, Н. Чередніченко, М. Шеремет у своїх дослідженнях вказують на недостатню ефективність застосування методів діагностики та корекції навичок усного й писемного мовлення учнів молодших класів. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року передбачає формування компетентнісних результатів навчання учнів початкової школи (вміння усно й письмово висловлювати, тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди, через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів).

Проблема вивчення стану сформованості навичок писемного мовлення у молодших школярів є актуальною та заслуговує на подальшу розробку.

Нами було розроблено методичні основи здійснення діагностичної роботи. Метою *організаційно-методичного діагностичного етапу* є перегляд і опрацювання спеціальної літератури, здійснення теоретичного аналізу проблеми порушення писемного мовлення в науковій літературі, визначення мети, завдань та методів, підбір діагностичного матеріалу. Під час розробки методики дослідження писемного мовлення необхідно спиратися на наукові розробки вчених Р. Лалаєвої, А. Малярчук,

І. Садовнікової, Н. Чередніченко, Г. Блінової, Н. Голуб. Завдання, розроблені дослідниками, необхідно *модифікувати та адаптувати* до умов освітнього простору.

Реалізація діагностичної роботи забезпечується використанням таких *методів*:

1. *Спостереження* за учнями в процесі навчання, що дозволяє виявити порушення усного мовлення у спілкуванні з однолітками та дорослими.

2. *Бесіда* – одержання інформації на основі вербальної (словесної) комунікації. Проводилися бесіди з учителями, логопедом, батьками учнів з порушеннями писемного мовлення для уточнення причин труднощів навчання в класі.

3. *Вивчення документації* медичного, психолого-педагогічного та логопедичного характеру (анамнез, мовленнєві картки, характеристики) та *аналіз писемних робіт* молодших школярів із порушеннями писемного мовлення.

4. *Логопедичного обстеження*, що дозволяє виявити порушення писемного мовлення та його види.

5. *Експеримент* як головний метод психологічного пізнання.

В основу створення змісту методики констатувального експерименту за основу необхідно брати сучасні психологічні та психолінгвістичні уявлення про співвідношення мислення і мовлення, про внутрішній зв'язок і взаємообумовленість у розвитку мови і мовлення, мовлення і мислення (Л. Виготський, М. Жинкін, М. Кольцова, О. Леонтьєв, О. Лурія), про психологічну структуру процесу письма (Д. Ельконін, О. Леонтьєв, О. Лурія), а також практикоорієнтовані методики, представлені у посібниках (Г. Блинової 2001, Т. Пічугіної, 1998; Н. Голуб, 2014; К. Дяченко, 2010; А. Мальярчука, 2002; І. Марченко, Т. Момот, 2014; О. Савченко, 2012; Н. Чередніченко, Д. Горбачової, 2016) з подолання різних видів порушень писемного мовлення, а також авторські методики, спрямовані на певні аспекти логокорекційної роботи з подолання дислексій та дисграфії.

Аналіз методичної літератури [1, 2, 3, 4] засвідчив, що практичне дослідження навичок писемного мовлення передбачало виділення таких *діагностичних критеріїв*:

1. здатність аналізаторних систем (мовнослухової, зорової, загальнорухової, мовнорухової) забезпечити психофізіологічну основу формування процесу письма;

2. наявність специфічних дизграфічних помилок писемного мовлення за результатами написання диктанту;

3. рівень розвитку граматичних знань, умінь і навичок молодших школярів.

Таким чином, ефективна організація корекційного навчання і виховання молодших школярів з дислексією та дисграфією потребує обстеження мовленнєвих та немовленнєвих процесів, сенсорної сфери. Завдання логопеда полягають у кваліфікованій логопедичній діагностиці рівня розвитку навичок письма та розробці методики поетапного логопедичного впливу, спрямованого на подолання виявлених порушень.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Голуб Н. Дидактичний матеріал з корекції та розвитку писемного мовлення учнів молодшого шкільного віку: навч.-метод. посіб. Ч. 1. Вид. 1-е. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 384 с.

2. Савченко О. Дидактика початкової освіти: підручник. К.: Грамота, 2012. 504 с.

3. Чередніченко Н. Типи та механізми дисграфічних помилок у писемному мовленні молодших школярів. *Логопедія*. 2012. № 2. С. 94–102.

4. Чередніченко Н.В., Горбачова Д.М. Комплексна діагностика дисграфічних та дизорфографічних помилок у письмі молодших школярів із порушенням писемного мовлення. *Логопедія*. 2015. № 5. С. 73–86.

**Оксана ПАНЬКО**  
(Ужгород, Україна)

## **СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (АНГЛІЙСЬКОЇ) НА ФАКУЛЬТЕТІ ТУРИЗМУ**

З огляду на бурхливі часи, які переживає людство зараз, очевидними стають необхідність і вміння пристосовуватися, реагувати на ті виклики, котрі отримуємо майже щодня. Із появою та поширенням по всьому світу епідемії під назвою COVID-19 у 2019 році багато людей змушені були перекваліфікуватися, опанувати основи комп'ютерної грамотності, вчитися самостійно шукати вихід із ситуації, що склалася. Внаслідок початку війни 24 лютого 2022 року виникла необхідність продовжувати жити в режимі онлайн, пристосовуватися до гнучкого графіку, шукати опцій для вирішення нагальних завдань.

Беручи до уваги такі обставини, очевидною стала трансформація освітнього процесу, а саме – перехід до дистанційного навчання, під час котрого вчителі та викладачі спробували знайти оптимальні шляхи безперешкодної співпраці зі здобувачами освіти, а водночас змушені були деякою мірою й удосконалити методи викладання. Варто також брати до уваги відмінність цільових аудиторій, мету та завдання навчання, професійні навички, кваліфікацію тощо. Зважаючи на складність проблеми, ми спинимося докладніше на специфіці організації освітнього процесу щодо факультету туризму та продемонструємо важливість самостійної роботи студентів у цей період суцільних викликів.

Самостійна робота студентів особливо зараз відіграє важливу роль, тому шляхи її організації мають бути добре продумані викладачем, адже велика кількість здобувачів опановують предмети самостійно. Відповідно студентів потрібно належним чином скерувати, особливо тоді, коли йдеться про вивчення іноземної мови. У цьому контексті зазначимо, що з досвіду роботи на факультеті туризму відчутною є відсутність безпосереднього контакту з людьми, живого спілкування, адже випускники нашого факультету – це, у першу чергу, майбутні гіді, працівники туристичних агенцій чи установ готельно-ресторанного бізнесу. Часта потреба щоденного спілкування іноземною мовою є актуальною особливо. Тому належна організація самостійної роботи студентів зараз дуже на часі.

Попри певні недоліки дистанційного навчання, на наш погляд, ми неодноразово переконалися й у перевагах. Так, вагомими нашими здобутками є краще опанування цифрової техніки, удосконалення основ комп'ютерної грамотності. Ці фактори значно впливають на гнучкість співпраці студентів та викладачів. Ми переконалися: організація мовлення, читання та письма при самостійній роботі студентів на доволі якіс-